

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 35/2021-27

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Rastislava Kaššáka a sudcov Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a Miloša Maďara v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej advokátom JUDr. Ladislavom Ščurym, Mierová 1725, Čadca, proti postupu Krajského súdu v Žiline v konaní vedenom pod sp. zn. 8 Co 112/2018 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Krajského súdu v Žiline v konaní vedenom pod sp. zn. 8 Co 112/2018 **boli porušené** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Krajský súd v Žiline **je povinný** nahradiť sťažovateľke trovy konania **450,29 eur** a zaplatiť ich jej právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
3. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 24. septembra 2020 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom všeobecného súdu označeným v záhlaví tohto nálezu v konaní vedenom pod sp. zn. 8 Co 112/2018 (ďalej len „napadnuté konanie“).

Sťažovateľka súčasne žiada o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 3 000 eur a náhrady trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka sa v procesnom postavení žalobkyne žalobou podanou ešte v roku 2010 na Okresnom súde Žilina (ďalej len „okresný súd“) domáhala určenia, že nehnuteľnosti patria do dedičstva. Uvedené konanie bolo okresným súdom vedené pod sp. zn. 14 C 48/2010. Okresný súd vydal vo veci rozsudok č. k. 14 C 48/2010 z 8. júna 2017, proti ktorému podala sťažovateľka 22. júna 2017 odvolanie. Krajský súd v Žiline (ďalej len „krajský súd“) o podanom odvolaní žalobkyne dosiaľ nerozhodol. Sťažovateľka uviedla, že v napadnutom konaní dochádza k neúmerným prietahom, keď krajský súd po dobu 3 rokov od podania opravného prostriedku vo veci nerozhodol.

3. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 35/2021-11 z 26. januára 2021 prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľky v časti ňou namietaných práv podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru na ďalšie konanie, vo zvyšnej časti (námietka porušenia základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy) ústavnú sťažnosť sťažovateľky odmietol pre jej zjavnú neopodstatnenosť.

II.

Argumentácia sťažovateľky

4. Sťažovateľka vo svojej ústavnej sťažnosti tvrdí, že:

- a) napadnuté konanie trvajúce viac ako tri roky je poznačené zbytočnými prietahmi a nečinnosťou krajského súdu, ktorý dosiaľ vo veci sťažovateľkou podaného odvolania nerozhodol,
- b) žaloba bola podaná na okresnom súde ešte v roku 2010, pričom nečinnosťou krajského súdu nie je vo veci právoplatne rozhodnuté ani po 10 rokoch od začatia súdneho sporu,
- c) vzhľadom na predmet sporu (určenie vlastníckeho práva) sa sťažovateľka ako dotknutá osoba nevie dovolať spravodlivosti po dobu 10 rokov,
- d) žiada finančné zadosťučinenie z dôvodu neustáleho porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru.

III.

Vyjadrenie okresného súdu, replika sťažovateľky

III.1. Vyjadrenie krajského súdu:

5. Krajský súd vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti, ktoré si ústavný súd vyžiadal ešte pred predbežným prejednaním veci, uviedol, že na vec sa vzťahujúci súdny spis na rozhodnutie o odvolaní sťažovateľky mu bol predložený 4. mája 2018. V napadnutom konaní ide o skutkovo a právne zložitú vec. Okrem toho, v prejednávanej veci došlo k viacnásobnej zmene personálneho obsadenia odvolacieho senátu (Dodatok k Rozvrhu práce na rok 2018 a Dodatok č. 5 k Rozvrhu práce na rok 2019). Zároveň poukázal na skutočnosť, že v súvislosti s odchodom pôvodného predsedu odvolacieho senátu [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] zároveň došlo aj k zvýšenému zaťaženiu zostávajúcich členov senátu. K veci sa vyjadrila aj nová predsedníčka príslušného senátu a uviedla,

že predmetom konania je určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam (resp. určenie, že nehnuteľnosti patria do dedičstva po právnych predchodcoch žalobkyne, t. j. určenie, že títo boli ku dňu svojej smrti spoluvlastníkmi nehnuteľností uvedených v žalobe). Práve spomínaná skutková a právna náročnosť veci, aj vzhľadom na nemožnosť opakovaného vrátenia veci súdu prvej inštancie pri zistení prípadného pochybenia z jeho strany v zmysle § 390 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), si vyžiadala opakované referovanie senátu, s čím bola (aj vzhľadom na opakovanú zmenu členov senátu) spojená väčšia časová náročnosť. Predsedníčka senátu zdôraznila, že pre rozhodnutie vo veci, vychádzajúc z nálezov ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 151/2016, nepostačuje skúmať okolnosti v čase úmrtia právnych predchodcov žalobkyne, ale vo vzťahu k naliehavému právnemu záujmu i okolnosti, ktoré nastali po nej a od ktorej aktuálni vlastníci odvodzujú svoje vlastnícke právo k nehnuteľnostiam, ktoré sú predmetom konania, a to vo vzťahu ku každému z nich. V rámci rozhodovania je pritom potrebné zaoberať sa nielen otázkou splnenia podmienok vydržania, ale i komasáciou v danom katastrálnom území, keďže nehnuteľnosti, ktoré sú predmetom konania, mali byť vytvorené z pozemkov, ktoré boli predmetom komasácie, čo len dokazuje skutkovú i právnu náročnosť prejednávanej veci. Uviedla, že 16. decembra 2019, po oboznámení sa s obsahom súdneho spisu všetkými členmi senátu, pristúpil krajský súd k vysporiadaniu sa s otázkami procesného charakteru na účel rozhodnutia vo veci samej. Postup krajského súdu bol následne ovplyvnený opatreniami prijatými na zamedzenie šírenia vírusového ochorenia COVID-19.

III.2. Replika sťažovateľky:

6. Sťažovateľka vo svojej replike nesúhlasila s tvrdením krajského súdu, že prietahy v konaní sú spôsobené právnou a skutkovou náročnosťou veci. Domnieva sa, že tri roky je dostatočne dlhá doba na rozhodnutie v predmetnej veci a odvolací súd môže využiť stabilizovanú judikatúru najvyšších súdnych autorít a vo veci bez prietahov rozhodnúť. Argumentáciu krajského súdu týkajúcu sa zmeny senátu a preťaženie jeho členov považuje za irelevantnú skutočnosť, ktorú je možné svojou povahou subsumovať pod nesprávnu organizáciu práce, resp. iné nedostatky v činnosti súdu, pričom tvrdenie krajského súdu o obmedzeniach v jeho postupe v súvislosti s opatreniami proti šíreniu ochorenia COVID-19 považuje za nedôvodné vzhľadom na to, že odvolanie bolo sťažovateľkou podané 22. júna 2017, teda 3 roky pred vypuknutím tejto nákazy.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

7. Podstata námietok sťažovateľky v súvislosti s namietaným porušením jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov spočíva v konštatovaní nečinnosti krajského súdu s dôrazom na skutočnosť, že tento dosiaľ nerozhodol o podanom odvolaní sťažovateľky.

8. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie už citovaného práva vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty

dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04).

9. Základnou povinnosťou súdu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník konania obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

10. Povinnosť súdu a sudcu konať bez prietahov je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp civilného sporového konania v čl. 17 CSP, podľa ktorého súd (teda i súd odvolací) postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb.

11. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). Za súčasť prvého kritéria sa považuje aj povaha prerokúvanej veci.

12. Čo sa týka hodnotenia právnej a skutkovej zložitosti napadnutého konania, ústavný súd konštatuje, že určovacie žaloby síce patria medzi bežnú agendu všeobecných súdov, avšak často vykazujú (tak ako je to aj v konkrétnom prípade sťažovateľky) právnu a najmä skutkovú náročnosť, a preto predmet napadnutého konania možno považovať za okolnosť, ktorá mohla ovplyvniť aj priebeh odvolacieho konania (k tomu pozri aj bod 5 odôvodnenia nálezu). Právna náročnosť vyplynula najmä z nutnosti posúdenia oprávnenosti držby a dobromyseľnosti nadobúdateľov (žalovaných) ako aktuálnych vlastníkov nehnuteľností, ktoré tvorili predmet sporu. Skutkovú náročnosť možno vzhládnuť aj v počte strán sporu (23) na strane žalovaných (zvýšená náročnosť pri doručovaní, nevyhnutnosť rozhodovať o otázkach procesného charakteru, vstup dedičov do konania a pod.)

13. Vo vzťahu k správaniu sťažovateľky ústavný súd nevzhladol žiadnu podstatnú okolnosť, ktorá by negatívnym spôsobom ovplyvnila dĺžku napadnutého konania.

14. K postupu krajského súdu v napadnutom konaní ústavný súd uvádza, že tento nebol z pohľadu časového rámca optimálny. Od momentu predloženia súdneho spisu okresným súdom na rozhodnutie o odvolaní (4. mája 2018) pristúpil krajský súd k uskutočneniu prvých úkonov procesného charakteru 16. decembra 2019 (obdobie 1 rok a 7 mesiacov). Krajský súd rozhodol o pokračovaní v konaní s dedičmi žalovaného v 7. rade a vykonával úkony súvisiace so späťvzatím odvolania žalovanej v 18. rade (podaného, čo sa týka výroku, ktorým súd žalobe v časti vyhovel), keď pre rozhodnutie o zastavení/nezastavení odvolacieho konania v tejto časti bolo potrebné vyjadrenie ostatných subjektov konania, s ktorými žalovaná v 18. rade tvorila (nútené) nerozlučné spoločenstvo.

14.1 Ústavný súd dáva na tomto mieste do pozornosti samotnú povahu konania súdu druhej inštancie, ktoré je v rámci civilného sporového procesu koncipované ako konanie, keď odvolací súd môže a nemusí vo veci nariadiť odvolacie pojednávanie, čím zákonodarca sledoval práve rýchlosť,

efektívnosť a hospodárnosť odvolacieho konania. Je na úvahe konkrétneho odvolacieho senátu, či rozhodne bez nariadenia pojednávania. Ak odvolací senát rozhoduje o odvolaní bez nariadenia pojednávania, nemožno iba z tohto dôvodu časový úsek v danej situácii od podania odvolania (keď začína odvolacie konanie), resp. od dôjdenia spisu odvolaciemu súdu (keď začína konanie na odvolacom súde) do konečného rozhodnutia súdu druhej inštancie označiť ako „nečinnosť“. Je nutné prihliadnuť na časový rámec, ktorý je potrebný na oboznámenie sa s obsahom súdneho spisu, procesným postupom súdu prvej inštancie, dôvodmi odvolania a vyjadreniami strán sporu. V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že skutočnosť, že súd nevykonáva žiadne úkony, nemusí nevyhnutne znamenať, že nekoná a vecou sa nezaobera (pozri aj III. ÚS 106/2018). V konkrétnom prípade sťažovateľky krajský súd prejednal vec v medziach daných rozsahom a dôvodmi odvolania žalobkyne (§ 379 a § 380 CSP). Vo veci bol verejne vyhlásený rozsudok č. k. 8 Co 112/2018 z 12. februára 2021, ktorým odvolací súd rozsudok súdu prvej inštancie č. k. 14 C 48/2010-592 z 8. júna 2017 potvrdil v poradí druhom výroku, ktorým súd žalobu vo zvyšku zamietol, treťom výroku, ktorým žalobkyni uložil povinnosť nahradiť žalovaným 19, 21, 22 a 23 trovy konania v rozsahu 100 %, a piatom výroku, ktorým žalovaným 1 a 3 a 16 náhradu trov konania nepriznal. Následne boli plynule realizované úkony doručovania rozsudku prostredníctvom súdu prvej inštancie, pričom overením aktuálneho stavu napadnutého konania ústavný súd konštatuje, že rozsudok sp. zn. 8 Co 112/2018 dosiaľ nenadobudol právoplatnosť z dôvodu úmrtia žalovanej v 1. rade.

14.2 Pokiaľ ide o obranu krajského súdu, ktorá sa týka opakovanej personálnej zmeny obsadenia odvolacieho senátu, túto ústavný súd nemôže akceptovať. Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu (napr. I. ÚS 127/04) nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, nemôže byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a v konečnom dôsledku nezbavuje štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prietahy v súdnom konaní (IV. ÚS 97/04, IV. ÚS 136/03, IV. ÚS 35/06, II. ÚS 481/2017). Aj napriek tomu, že nie všetky nástroje na vyriešenie tzv. objektívnych okolností sa nachádzajú v dispozičnej sfére vedenia súdu či konajúceho sudcu, nemožno systémové nedostatky v oblasti výkonu spravodlivosti pripisovať na ťarchu účastníkov súdneho konania (pozri napr. I. ÚS 119/03, II. ÚS 179/2013, II. ÚS 264/2013, II. ÚS 481/2017).

14.3 Nad rámec veci ústavný súd dodáva, že si nemohol nevšimnúť narušenie plynulosti súdneho konania vo fáze uskutočňovania procesných úkonov a spracovania predkladacej správy súdom prvej inštancie, keď po podanom odvolaní sťažovateľky (22. júna 2017) trvalo okresnému súdu takmer jeden rok, kedy sa súdny spis reálne dostal do dispozície krajského súdu na rozhodnutie o odvolaní (4. mája 2018).

15. Možno tak uzavrieť, že v napadnutom konaní postupom krajského súdu došlo k zbytočným prietahom (dĺžka konania na odvolacom súde 2 roky 9 mesiacov a viac ako 3 roky od podania odvolania), čím bolo zasiahnuté do ústavne zaručeného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru (výrok 1 tohto nálezu). Ústavný súd s poukazom na § 45 zákona o ústavnom súde nemohol brať do úvahy celkovú dĺžku trvania súdneho sporu od jeho nápadu na okresný súd, hoci táto vykazuje znaky zjavnej neprimeranosti (10 rokov na dvoch inštanciách všeobecného súdnictva), keďže námietka

sťažovateľky v petite ústavnej sťažnosti týkajúca sa existencie zbytočných prietáhov bola formulovaná len vo vzťahu k postupu krajského súdu v odvolacom konaní.

V.

Primerané finančné zadost'učinenie

16. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadost'učinenie, ak o to požiadal. Cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (m. m. IV. ÚS 210/04, I. ÚS 164/2018).

17. Prihliadajúc na petit ústavnej sťažnosti, ústavný súd konštatuje, že sťažovateľka si uplatnila primerané finančné zadost'učinenie v sume 3 000 eur, ktoré však žiadnym konkrétnym spôsobom neodôvodnila, čím nesplnila požiadavku formulovanú v § 43 ods. 1 zákona o ústavnom súde, a to aj napriek kvalifikovanému právnomu zastúpeniu v konaní pred ústavným súdom.

18. Cieľom finančného zadost'učinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušenia základného práva (IV. ÚS 210/04). Aj keď by podľa názoru ústavného súdu v konkrétnom prípade sťažovateľky zvyčajne prichádzalo do úvahy priznanie primeraného finančného zadost'učinenia, ústavný súd nemohol toto finančné zadost'učinenie priznať, pretože sťažovateľka svoju žiadosť riadne neodôvodnila (§ 43 ods. 1 zákona o ústavnom súde) a uviedla len rozsah požadovaného zadost'učinenia, ktoré jej má byť podľa jej názoru priznané z dôvodu porušenia ňou namietaných práv (bod 1 odôvodnenia tohto nálezu). Ústavný súd z tohto dôvodu návrhu sťažovateľky na priznanie primeraného finančného zadost'učinenia nemohol vyhovieť a toto jej nepriznal (výrok 3 tohto nálezu).

19. Ústavný súd k tomu dodáva, že jeho fakultatívna právomoc priznať primerané finančné zadost'učinenie podľa čl. 127 ods. 3 ústavy v žiadnom rozsahu nijakým spôsobom nemodifikuje ani nerozširuje účel ochrany, ktorú ústavný súd poskytuje v konaní o namietanom porušení práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov. V súvislosti s uvedeným považuje ústavný súd za dôležité zdôrazniť aj to, že jeho právomoc priznať primerané finančné zadost'učinenie podľa čl. 127 ods. 3 ústavy sťažovateľovi, ktorého sťažnosti vyhovie v merite veci, nie je samostatným nárokom sťažovateľa na akési odškodnenie za prípadné prietahy v konaní príslušného štátneho orgánu, ale má len akcesorickú povahu. Satisfakčný potenciál rozhodnutia ústavného súdu teda nie je autonómnym prvkom ním poskytovanej ochrany ani akýmsi paralelným titulom pre domáhanie sa tejto ochrany. Takýmto titulom je len a výlučne potreba chrániť konkrétne základné právo sťažovateľa a prostredníctvom tohto práva aj princíp právnej istoty (I. ÚS 235/03, I. ÚS 112/07, I. ÚS 203/09, I. ÚS 496/2013).

VI. Trovy konania

20. Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) čiastočnú náhradu trov konania v celkovej sume 450,29 eur.

21. Ústavný súd pri vyčíslení náhrady trov konania vychádzal z § 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3 a § 18 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Advokátovi patrí náhrada trov konania za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2020 (príprava a prevzatie veci, podanie ústavnej sťažnosti) v hodnote 2 x 177 eur spolu s režijným paušalom 2 x 10,62 eur. Repliku sťažovateľky, hoci reaguje aj na vyjadrenie krajského súdu, ústavný súd vzhľadom na jej obsah už nevyhodnotil ako podanie relevantné pre rozhodnutie ústavného súdu vo veci samej, a preto odmenu advokátovi zaň nepriznal. Trovy konania spolu 375,24 eur navýšené o daň z pridanej hodnoty 20 %, ktorej je právny zástupca sťažovateľky platiteľom (§ 18 ods. 3 vyhlášky), predstavujú sumu celkom 450,29 eur (výrok 2 tohto nálezu).

22. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je krajský súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 1. júna 2021

Rastislav Kaššák
predseda senátu